

Foekepotterij

Oorsprong en het gebruik van de "Foekepot" - W.G.H. Wiegerinck (Goor)

Als enige plaats in Twente houdt Goor het rondgaan met de 'foekepot' in ere. Wat is de oorsprong van dit gebruik?

Op een schilderij van 1650 staat al een jongen met een foekepot afgebeeld. Dus moet dit gebruik al voor die tijd bekend zijn geweest. Op vele plaatsen in Nederland werd het dan ook uitgeoefend, zij het op verschillende tijdstippen.

In Holland (o.a. bij Vondel) werd dit instrument 'rommelpot' genoemd. In Salland wordt de foekepot nog gebruikt op dinsdag na Carnaval; dan lopen de kinderen ermee rond en krijgen daarvoor snoep. Tot voor kort trouwens ook in Haaksbergen. Er zijn meer plaatsen in Nederland waar dit gebruik nog in ere wordt gehouden.

Nog na de oorlog werd het foekepotten uitgeoefend door kinderen van de lagere bevolkingsgroep, welke dan langs de deuren gingen bij de beter gesitueerden. Bij het sonore geluid van de foekepot werd dan een liedje gezongen en zij kregen daarvoor iets eetbaars.

Heel vroeger, en dat was ver vóór 1900, moest 'de kleine

man' zichzelfbedruipen in zijn levensonderhoud. Hij verbouwde zijn eigen groenten, fruit en gras. Het gras werd gehooïd om het vee mee te voeren in de winter. Het slachten vond plaats op het einde van het jaar, het vlees werd gepekeld of gerookt. De varkensblaas werd gebruikt om een foekepot van te maken. Toen thuis niet meer geslacht werd, moest de blaas van een slachthuis of slager gehaald

Gedroogde varkensblaas

worden. Als er geen blazen meer voorradig waren namen we twee pannendecksels ter vervanging. Geëmailleerde decksels mochten we van moeder niet gebruiken, je kunt wel nagaan waarom niet.

De volgende tekst wordt bij het liedje gezongen, hoewel het 'centje' inmiddels wel ietsje meer is:

*Foekepotterij, foekepotterij,
Geef mij een centje dan ga ik jou voorbij.
Ik heb al zo lang met de foekepot gelopen,
Ik heb geen geld om een broodje te kopen.
Foekepotterij, foekepotterij,
Geef mij een centje dan ga ik weer voorbij.*

Rommelpotspeler Jan Havicksz Steen 1650

De kleding bestond meestal uit afgedragen spullen van grotere familieleden. Een oude jute (aardappel)zak kon zijn dienst ook goed bewijzen voor de verkleedpartij.

Na 1970 werden de varianten op kleding wat professioneler, toen werden er ook maskers e.d. bij de feestartikelenzaak gehaald.

Na 1945 werd het foekepotgebeuren in Goor in ere hersteld. Een tiental jaren werd het weer iets minder met de traditie. De Goorse Oudheidkamer zorgde voor een impuls, er werd nieuw leven 'ingeblazen'. Uiteraard via samenspel met onze plaatselijke muziekvereniging 'Apollo'.

Op het eind van de ouderjaarsavond, na het kinderoptreden langs de deuren, gingen de ouderen in optocht naar de villa 'Scherpenzeel'. Daar werd een serenade gebracht aan de fabrikantenfamilie Jannink. 'Dikken Niek', zoals de volksmond zei, was toen beschermheer van 'Apollo'. Die optocht was een heel gezellig gebeuren. Ook was het verrassend dat je wel eens contact kreeg met iemand van wie je niet verwacht had dat juist hij of zij in vermomming meedeed. In latere jaren kreeg 'Apollo' een andere beschermheer en gingen de klanken richting houten bungalow van Bunschoten (mede-directeur stoomblekerij) aan de Diepenheimseweg. Na een inzinking van enkele jaren is het spontane gebeuren van vroeger georganiseerd en hervat door de toenmalige jeugdsoos 'Goor in de bocht'. Deze groep is jaren actief bezig geweest met het vervaardigen van de foekepot.

Onder de naam 'Kindvriendelijk Goor' is de traditie voortgezet. Deze groep heeft de oude gewoonte tot op heden (ca. 1982) weten te handhaven. Er was op oudejaarsavond weer een leuke optocht door Goor, mét 'Apollo'. Ook waren er prijzen te verwerven, welke na de optocht in de Reggehof werden uitgereikt.

Twee jongens en een meisje maken muziek met viool, "slagwerk" en een foekepot (rommelpot).

Het maken van de foekepot

De blazen worden eerst grondig gereinigd en van vet of vleesresten ontdaan.

In het begin werden ze met de mond opgeblazen. Later vond Tonnis Endeman, de technische man van 'Goor in de bocht', dat ze ook wel met een fietspomp, compressor of drukcylinder opgeblazen konden worden. Na deze behandeling worden ze lange tijd op de zolder van de 'Malbergschool' aan de Schoolstraat te drogen gehangen en vervolgens tot foekepot verwerkt.

De enigszins hard geworden blaas, welke dan de vorm van een luchtballon heeft aangenomen, wordt aan de ingang royaal afgeknipt. Daarna wordt de blaas in een bak wa-

ter gelegd. Een van te voren ingekerfd rietje moet in het middelpunt van de blaas met touw worden vastgeknoopt. Hierna wordt de blaas rechtgetrokken en nat om de bovenkant van een rode aardewerk (bloem)pot gespannen en ook daar vastgeknoopt.

Alvorens men de blaas vastzet moet het eventuele gat in de bodem van het potje van een passende kurk worden voorzien.

Door in de palm van de hand te spugen en lo\$jes met de vuist op en neergaande bewegingen langs het rietje te maken, ontstaat het brommende geluid van de foekepot.

Literatuur:

Buter, Adriaan, 'Overijsselse Volksgebruiken' p. 225-229

